

takrat bomo tudi mi „Bog Tebe hvalimo“ iz srca peli in slovenske srca, zapomnite si to dobro, mož iz Krautheima! pojó vse drugač, vse krepkejše kakor tam zunaj v „Reich-u“ za Avstrijo. Takrat bomo mi prvi, ki bomo slavo peli ustavi, ker noben narod ne hrepení toliko po ustavnem življenji in se ne želi rešenja iz verig absolutizma kakor ravno mi tako dolgo zatirani narod. Al tega vi ne razumete. Ker pa ne razumete, imamo pravico terjati od Vas, da v listu, za katerega ste iz dnarja naše dežele plačani, ne črnite zastopnikov dežele, ki Vam kruh daje! — V „Tagespošti“ je dopisun te dni povzdigoval „Witz in Humor“, ki ga je protektor Cimbrov poslal v „Laib.“, „Novice“ pa po neki lažnjivi denunciacii miluje, da jim je „špiritus“ že všel. Dragi Milček! kaj ne veš, da smo „špiritus“ porabili za to, da smo oni „Witz in Humor“ v špiritus djali in ga poznim vnukom v spomin hranili za muzej? — „Pressni“ dopisun pravi, da je „Gift und Galle“ in pa „Lügendewebe“, kar je na svetlo dal gospod M. v svoji brošuri „Krain und das Deutschthum“, pa še zmiraj žaluje, da se ni še dohtar najdel, ki bi to „žolčno bolezen“ cajtal ali pa odprl tur, v katerega se je gnojil „Das Deutschthum in Krain“. „Torbica“ je po kratkem življenji pokopana — pravi dalje ravno ta dopisun, ki dvakrat zine, pa se trikrat zlaže. „Torbica“ živi, in kako bi se tudi zberka (ne časnik) šolskih vaj prepovedala anno 1862, ki je bila dovoljena pod Bachovim poveljstvom? Kaj se morebiti „celi nemški rajh“ trese v nevarnosti, da šolarji spodnje gimnazije se djansko vadijo v slovenščini? Oj kaki velikani smo vendar Slovenci, da 12 nedolžnih pól šolskega papirja že „veliki časniki“ pretresajo v svojih listih! Pa počasi! „Presse“ v svojem 136. listu mahoma imenuje „jahrelang gefühltes Bedürfniss der verschieden-sprachigen Bevölkerung“, kar je zmiraj pred dala črniti v svojih dopisih. Bomo vidili, kako dolgo bo ta pokora pri nji trpela! Na stare grešnike nimamo nobenega zaupanja.

— V poslednjem letnem zboru zgodovinske kranjske družbe je bilo sklenjeno, naj se družba združi z muzejnim društvom. Že pred dvema letoma, ako se ne motimo, je gosp. dr. Etbin Costa prvi sprožil to misel, in lani je sedanjí družbeni tajnik gosp. Dimic ponovil ta pametni nasvêt, ki je v poslednjem zboru po predlogih dr. Costa-vih enoglasno obveljal. Se vé, da sedaj ima tudi muzejno društvo še svoje mnenje o tem izreči; al ni dvombe, da tudi to društvo bode za zedinjenje, ker je res v marsikterih zadevah eno društvo drugemu le na poti. Muzej sam pa, kot zbirka različnih starinskih, naravoznanstvenih in drugih stvari, je zavod deželni.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. (Iz državnega zbora). Pretekli teden so se v zbornici poslancov obravnovali dalje stroški za ministerstvo pravosodja. Prvič so na vrsto prišli stroški glavnega vodstva. Tschabuschnigg je bral odborovo mnenje, po katerem se je izbrisalo 21034 gl. Dr. Toman vstane in govori z ozirom na ravnopravnost, da naj se kakor do leta 1860 tako tudi vprihodnje razglašajo vse postave v vseh jezikih pristno (polnoverno) in vredništvo državnega zakonika naj se iznova ustanovi. Govoril je o tem takole:

„V predvarku „začasnih“ stroškov in potrebštin za pravosodno ministerstvo se nahaja tudi potrebsina za razpušeno vredništvo državnega zakonika. Po predvarku bi bilo misliti, da je tedaj tudi predstavljivanje državnih postav začasno. Potrebno vredništvo prestav državnega zakonika, ki je do leta 1860 obstalo, razlagati, je komaj treba. Pravilo, da imajo vsi narodi enako pravico se postavodajstva udeleževati, da imajo vsi narodi enako pravico, te postave v svojem jeziku pristno zvediti, ker potem še le jim je mogoče, jih tudi spolnovati, to pravilo, mislim, je sploh spoznano. Ako je tedaj vredništvo potrebno, ne more se

imenovati začasno, — ako je res djavno, se ne more kot razpušeno navêsti, — ako pa obstoji, se mora potrebsina za-nj tudi kot živa spoznati. Zato, da se imajo prestave postav za pristne (polnoverne) čislati, bi rad nekoliko malih racionalnih temeljev navedel, kakor tudi iz zgodovine in iz pozitivnega postavodajstva avstrijskega nekoliko posnel“.

Ko dr. Toman naveduje Zeillerjeve besede o lastnostih postav, pravi dalje: „Jezik je kaj imeniten del. Kako bi bilo pravilo, da se ne more nihče z nevednostjo postave izgovoriti, pri narodu mogoče, kateremu se postava oznanja v nemškem jeziku, narod ta pa samo drug nemšk jeziku ume?! To ne bi bilo mogoče, kajti od človeka, kateri ne ume postave, se ne more terjati, da jo pozná in pa spolnuje. Pa vendar tako zlo ni bilo s tem pravilom tudi v pretečenem stoletju ne, kakor sedaj v ustavni Avstrii. Že ob času Marije Terezije so se najvažnejše postave v umljivem, dasi-ravno prostem jeziku nemškim narodom umljivo in zapodljivo razglaševale. Državljanski zakonik pravi v I. članu patenta, v katerem je bil razglašen, da gré zato, da se dá narodom avstrijskim národna postava. Národna postava mora imeti lastnosti, ktere sem ravno imenoval. Dana je bila pač narodna postava, pa samo enemu (nemškemu) narodu. Odtistihmal pa je izrekla Avstrija osebo posamesno pa tudi osebo narodov za upravičeno, in odtistihmal ni več en narod, nemški sam, upravičen, temuč vsi narodi so taki in odtistihmal mora tudi v razglaševanju postav enakopravnost biti. Ta pravica je že leta 1848 obveljala, zakaj s patentom od 4. marca 1849 je bil zaukazan državni zakonik v 10 jezikih, in izdajan je bil tako tudi do 27. decembra 1852. Ko pa je svoboda zginila, so zginili tudi pomočki za njih izvrševanje. Izdan je bil 27. decembra 1852 patent, po katerem se državni zakonik ni več izdajal v 10 pristnih besedah, temuč samo v nemškem jeziku, in samo postave, ktere so zadevale celo cesarstvo ali pa posebej kako posamno deželo, bile so v deželnih zakonikih razglaševane. Najhuje pa je nas Nemce zadel patent od 1. januarja 1860. Ta patent nas je postavil za celo stoletje nazaj, zakaj po njem ni bila nobena postava več v vse jezike prestavljena, ampak osrednjim ravnateljstvom je bilo prepušeno, ktere postave naj se prestavijo. In tako se je zgodilo, da se je enemu ravnateljstvu ta postava, drugemu pa druga za prestavo zdela ugodna; tako so najvažnejše postave neprestavljene ostale. Zavoljo tega je moj častiti tovarš Pražak 12. julija primerno interpelacijo (vprašanje) zastavil, na katero je Nj. eksc. gospod minister Lasser 12. avgusta 1861 tako odgovoril, da je res potrebno, da se svobodna in pravo narodov primerna postava od 4. marca 1849, katero sem gori navedel, sopet v veljavnost dene, da pa temu okoljšine časa in osnova srenj še zdaj nasprotujejo. Ne verjamem, da to more veljati, ker je ravno patent od 4. marca 1849 prestavo državnega zakonika v 10 jezikih zaukazal; mogoče nam bo vendar tedaj danes to, kar se je takrat dve cele leti godilo. Za to pravilo govori tudi oktoberski diplom, po katerem, kot podlagi našega ustavnega življenja, se ima v deželnih arhivih v deželnih jezikih shraniti. Dоследno se morajo tedaj vse ustavne postave v vseh jezikih pristno razglašati. Toraj je brez odloga treba, da vlada predloži dotično postavo državnemu zboru; zavoljo tega nasvetujem k 3. odstavku 1. dela, namreč osrednjega ravnateljstva, to-le: „Izreče se upanje, da bo vlada v prihodnjem državnem zboru predložila postavo zastran razglaševanja državnih postav in razpisov in zastran vredništva državnega zakonika“.

Upam, da bo slavni zbor, kateri je obljubil, da bo vedno branil prava vseh narodov, v tem primerljeju moj predlog podperal in vlado nagovarjal, da pride dotična postava v zbor, zakaj če se v posamesnem in malem zedinimo, se bomo mogli v velikem in celem porazumeti“.

Minister Lasser je zadovoljen s 1. delom Tomanovega

predloga, le predlog zastran vredništva zakonikovega naj se še odloži, in tako je bil tudi dr. Tomanov predlog od večine državnega zbora sprejet in prevdare stroškov za glavno vodstvo z 175015 gl. potrjen. Za najvišjo sodnijo so bili stroški določeni na 304510 gl. Pri tej priliki je prišla beseda na to, kakšni uradniki naj služijo pri tej viši sodnii. Dr. Tašek iz Českega s še 13 poslanci onega odbora se potegne za to, da naj se pri oddajanju teh služb gleda tudi na česko in marsko deželo, na Šlezijo, Galicijo in Bukovino. Na to Črne besedo poprime in zagovarja enake pravice za Dalmacijo, Primorsko, Krajnsko, Štajersko in Koroško. Govoril je vrli domoljub več kot celo uro in spričal z živimi dokazi potrebo, da tudi slovenskemu narodu se mora pravica zgoditi. Predsednik Hein ga je večkrat ustavljal, ker predolg mu je menda bil popis trpljenja slovenskega naroda; al kaj more Črne za to, da je zgodovina ta tako dolga; Črne se ni sprehajal v občnih frazah, ampak na beli dan je stavil djanski naš dosedanji žalostni stan, s katerim je dokazal potrebo premembe v pisarnicah in šolah in podpiral svoj predlog. (V prihodnjem listu bomo prinesli izvrstni govor od besede do besede.) Na to vstane Brolih in odbija „fremde Wünsche und Erwartungen“ dr. Tašekove, pri katerih bi se zgubila zbornica v labirint besedovanja, da bi ne mogla niti najti za durne predloge. Gospod Brolih menda misli, da je državni zbor le „buchhaltung-a“, ki ima gole številke pretresovati, in je čisto pozabil, kako je ravnal tudi prvi pomoženi državni zbor. Črne-tovega govora, pravi, ni razumel. „Pravo!“ so mu klicali nekteri levičniki strani, al dr. Toman vstane in se čudi, kako de Brolih, ki veliko bliže Črnetu sedi, ga ni razumel, ker ga je vendar on dalje od njega razumel in ž njim čutil, ko mu je velika zgodovina trpljenja slovenskega naroda iz domoljubnih prsi kipela, da slavno ministerstvo in cela zbornica sliši marsikaj kar še ne vé. — Govoril je še Tschabuschnigg kot poročnik odborov; potem se je glasovalo: padel je predlog Tašekov in Črnetov!

Kar pa se v tej seji ni doseglo za našo reč v najviši sodnii, se je doseglo drugi dan, ko je prišlo posvetovanje o deželnih sodnijah na vrsto. Dr. Toman poprime besedo in nasvetuje, naj slavna zbornica izreče pričakovanje, da bode vlada pri viših in nižih sodnijah vseh v tem zboru nadomestovanih dežel le takem uradnikom službo dala, kateri zraven tega, da so za tako službo pripravi, tudi jezike deželne popolnoma znajo. Dr. Toman je podpiral ta predlog z izvrstnim govorom, ki ga bomo tudi celega v prihodnjem listu natisnili. Za Tomanom govori dr. Waser in potrjuje Tomanov predlog, pa pristavlja še, da bi se niži sodniški uradniki bolje plačevali; to podpira tudi Rechbauer, Riehl, Sartori. Škof Litvinović iz Galicije poprime besedo in gledé na svoje rojake Rusine z iskreno besedo podpira Tomanov predlog. Tudi ta govor ves bomo prinesli prihodnjič kakor govor g. ministra Lasserja, ki je danes slovesno besedo izrekel, da je vlado trdna volja, da dobijo vsi narodi svoje pravice; glasoval je za Tomanov predlog, ko ga je v nekterih besedah nekoliko premenil in ga je večina zbornice tako sprejela. V te vesele pomenke je le edini Deschmann vrnil neprijeten glas. Govoré zoper Tomana ga je pa nehoté podpiral, ker si je dokazati prizadeval, da oni sodnik, o katerem je Toman govoril, ni nemške besede prav zapisal. To je pač dosti očitno, da bi ne bilo potem tiste zmešnjave, ako bi bil sodnik pisal slovenski zapisnik. In ravno to hoče Toman. Dalje je Deschmann še trdil, da zbornica poslancov ni pravo mesto za razsodbo to, ali je jezik slovensk že sposoben za vso sodniško obravnavo itd.! Vidi se iz tega, da je Deschmann dosleden v svojem uporih zoper narodne pravice naše. Al le to ga prašamo: če nimamo besed za pisanje, jih tudi nimamo za govorjenje; tedaj zaprite vse kancelije

naše, in ne pustite naših ljudi k nobeni preizkavi, k nobeni pravdi, k nobeni ustmeni obravnavi; saj so mutci, saj nimajo besed! —

— Presvitla cesarica je zdaj v Raichenau-u v doljni Avstrii, pa žalibog! ni tako zdrava kakor smo pred mislili in vsi srčno želeli.

— Po ces. ukazu se bojo male loterije (Lottokolektoren) prihodnjič ravno tako oddajale kakor trafike tobaka, namreč po očitnem razpisu, da se vsak, kdor jo želi dobiti, pismeno oglasi in ponudi za-njo, kar misli. Vendar ostane za zdaj še udovam mož, ki so loterijo imeli, po ces. patentu od 5. avgusta 1806 še ta pravica, da dobijo loterijo pred vsakim drugim, ako ponudijo toliko kot drugi.

Štajersko. Znani gornje-štajarski vremenski prerok „Schökelprofet“ prerokuje konec tega mesca veliko vročino, prve dni rožnika veliko hudega vremena s točo, potem pa celi mesec deževno mrzlo vreme. — Njemu nasproti pa prerokuje francoski Gravier celo poletje toplo in suho vreme, nikoli dežja dolgo, večkrat pa blisk in tresk. — Kteri teh prerokov slamo je, ali pa oba?

Laško. 13. dan t. m. je prišel cesarjevič Napoleon v Neapolj. Ko se je s kraljem prikazal na balkonu, je zbrana množica kričala: „V Rim! Živil kralj!“ Časnik neapolitanski pa dva dni potem piše, naj Lahi zavoljo Rima nikar preveč ne tišijo, ker utegne še dosti vode v morje steči, preden se to zgodi. — Sv. Oče so 13. t. m. dosegli starost od 70 let.

Nemčija. Iz Berolina 18. maja. Nemška vlada kurhesenska je z vlado našo v budem razporu. Naša vlada trja, naj kurhesenska prekliče zoperostavno volitev deželnih poslancov; če ne stori tega, bo z vojaško silo pritislila. Do 13. t. m. se ni še vdala. — Kupčijska zveza, ki jo je unidan sklenila naša (pruska) vlada z francosko, prizadeva diplomatom veliko skrbi, ker mislijo, da ta kupčijska zveza utegne biti prva stopnja politične zveze in ves nemški bund prekucniti.

Turško 17. maja. Črnogorci so trdnjavo Niksić, ktero so Turki trdovratno in kervavo branili, 13. dan t. m. z naskokom vzeli in 800 vjetih Turkov v Cetinje terali.

Za jugoslavensko akademijo v Zagrebu

so darovali dalje iz Štajarskega: gosp. Anton Wolf, župnik Šenpeterski 20 gold., gosp. Franc Ferencak, župnik Kostivniški 10 gold., gosp. Anton Balon, far. namestnik Rogatski 5 gold.

Kursi na Dunaji

20. maja 1862.

v novem denarji.

Deržavni zajemi ali posojila.		Druge obligacije z lotrijami.	
5% obligacije od leta 1859		Kreditni lozi po g. 100 . g.	135.60
v novem dnar. po 100 g. g.	84.90	4 1/2 % Terzaški lozi po 100 „	127.50
5% nar. posojilo od l. 1854 „	84.75	5% Donavsko-parabrod-	
5% metalike	71.10	ski po g. 100	102.25
4 1/2 % „	64.50	Knez Esterhazy. po g. 40 „	101.—
4% „	57.00	Knez Salmovi po g. 40 „	39.50
3% „	42.75	Knez Palfyovi po g. 40 „	38.—
2 1/2 % „	36.00	Knez Claryovi po g. 40 „	36.75
1% „	—.—	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	38.—
Obligacije zemlišn. odkupa.		Knez Windischgrätz. po g. 20 „	22.75
(po 100 gold.)		Grof Waldsteinovi po g. 20 „	25.—
5% doljno - avstrijske g.	87.50	Grof Keglevičevi po g. 10 „	15.50
5% ogerske.	74.00	Budimski . . po g. 40 „	37.00
5% horvaške in slavonske „	72.75	Denarji.	
5% krajnske, štajarske,		Cesarske krone . . . g.	18.13
koroške, istrijske „	87.50	Cesarski cekini . . . „	6.30
Deržavni zajemi z lotrijami.		Napoleondori 20 (frankov) „	10.54
Zajem od leta 1860 . . . „	98.60	Souvraindori	18.30
„ „ „ 1860 petink. „	—.—	Ruski imperiali	10.78
„ „ „ 1839	142.50	Pruski Fridrikdori . . . „	11.03
„ „ „ 1839 petink. „	—.—	Angleški souvaindori . . .	18.39
5% narodni od leta 1854 „	98.25	Louisedori (nemški) . . .	—.—
Dohodkine oblig. iz Komo „	16.75	Srebro (ažijo)	31.—